

Direkte: »Ved at hjælpe folk til at dø, fjerner man jo ikke lidelsen. Man fjerner den, der lider«

På fredag kommer en mand for retten, anklaget for at have hjulpet sin kræftsyge far til selvmord. Formand for Etisk Råd, Jacob Birkler, har selv været tilhænger af aktiv døds-hjælp, men er i dag imod.

INTERVIEW

KRISTINE KORSGAARD

Forestil dig et menneske med en smertefuld, dødelig sygdom som kræft, der ikke har udsigt til helbredelse, og som bare gerne vil dø. Hvorfor skal vedkommende ikke have ret til at få hjælp til det?

»Når du spørger på den måde, vil jeg også umiddelbart sige, at den ret skal man have. Det allerstærkeste argument for aktiv døds-hjælp er jo, at den enkelte har ret til selv at bestemme, hvornår man skal herfra, og ingen har lyst til at ende som en grøntsag. Problemet med spørgsmålet er, at du isolerer situationen og sætter nogle præmisser op, som næsten aldrig harmonerer med virkeligheden: Ulidelige smerter, meningsløshed, og hvorfor kan vi dog ikke gøre noget? Sådan er døden sjældent. Og man kan hjælpe folk på andre måder end at slå dem ihjel. Det var den erfaring, der betød, at jeg selv skiftede holdning«.

Hvad oplevede du konkret?

»Som filosofistuderende interesserede jeg mig meget for temaet. Jeg var indigneret og takkede: Hvad er det for et samfund, vi har, som tillader det her? Jeg havde et billede af, at man holdt patienter i live, at mange lå i et smertehelvede og bare ønskede at dø, mens sundhedspersonalet så passivt til. Men det er jo helt forkert. Efter at have besøgt hospicer og sygehuse og fulgt både terminalpatienterne selv og det personale, der plejer dem, ved jeg, at folk får omsorg og smertelindring. Og de bliver ikke holdt i live, hvis de er uafværgeligt døende og ønsker at komme herfra«.

Hvad med dem, som alligevel oplever døden som langstrakt og meningsløs og har et dybt følt ønske om at slutte livet hurtigst muligt?

»Jeg er ikke blind for, at de situationer findes. Og vi skal hjælpe dem, alt hvad vi overhovedet kan, i den sidste tid – jeg er bare ikke tilhænger af, at vi slår patienterne ihjel. Jeg mødte en terminalpatient på en kræftafdeling i Vejle. Hun havde smerter, oplevede magtesløshed og meningsløshed og havde et udtalt ønske om aktiv døds-hjælp. Sygeplejerskerne hjalp hende. De gav smertelindring, de var der for hende, og de talte med hende. Da jeg besøgte hende nogle dage senere, havde hun ikke et ønske om aktiv døds-hjælp længere, fordi hendes behov blev imødekommet«.

Man kan vel ikke altid befri folk fra deres lidelse blot ved at tale med dem?

ALTERNATIV.

Det vil lægge et unødigt pres på patienter og sundhedspersonale, hvis muligheden for aktiv døds-hjælp er til stede. Vi bør bruge kræfterne på smertelindring og omsorg i stedet for, mener Jacob Birkler. Foto: Mie Brinkmann

Mie Brinkmann

»Nej, der vil være nogle få tilfælde, hvor det hele vil virke udsigtsløst, og det er dem, vi altid hører om i medierne. Lad os så sige, at vi tillader aktiv døds-hjælp. Det vil betyde, at vi hjælper de få, men vi gør det meget værre for de mange, som vil blive indlagt med bevidstheden om, at aktiv døds-hjælp er en mulighed. Det skaber et pres – ikke udefra, for jeg tror ikke, lægerne vil begynde at spørge: Aktiv døds-hjælp, var det ikke noget for dig – men indefra«.

Hvad får dig til at tro, at folk vil føle sig presset til at bede om hjælp til at dø? Det gør man vel kun, hvis man er i en desperat situation.

»Ja, men bare det, at muligheden eksisterer, betyder jo, at man hurtigt kan komme ind på det tankespor. Man føler sig måske også til besvær, for det er hårdt for de pårørende at være vidne til døden, og der sker jo ikke noget ved at tage en snak med lægen om muligheden. Det er et pres, vi ikke behøver at udsætte nogen for«.

De pårørende kan også stå i et dilemma. En mand er nu anklaget for at have hjulpet sin syge far til at dø ved at blande morfin op med yoghurt. Faderen har efter alt at døme selv bedt ham om den hjælp. Hvad mener du, sønnen skulle have gjort i stedet?

»Det vil være uetisk af mig at give råd i en konkret sag, men generelt vil jeg sige om sådan nogle situationer, at vi skal blive bedre til meget tidligt i forløbet at give døende den rigtige hjælp. Der er rigtig

mange håndtag at dreje på, hvis vi som pårørende og plejepersonale sætter os ind i den enkeltes situation. Har man smerter, skal man have medicinsk behandling eller måske fysioterapi. Er man angst, skal der måske en psykolog eller præst til. Børnene skal ikke stå alene med det«.

Målinger viser, at et klart flertal af danskerne går ind for at tillade aktiv døds-hjælp. Kun hver femte er direkte imod. Har de misforstået noget?

»Jeg vil ikke være bedrevindende, men jeg vil tro, at mange har det samme billede af døden, som jeg havde: at folk ligger i et langstrakt smertehelvede, mens sundhedspersonalet ser passivt til. Hvis man tror det, er det ikke underligt, at man er for. Mange ved måske ikke, at lægerne allerede i dag gerne må smertelindre, selv om de ved, at det forkorter patientens liv. Og så er der noget med selve udtrykket 'aktiv døds-hjælp'. Hvem vil ikke gå ind for, at vi skal være aktive i stedet for passive, når folk lider, og at vi skal hjælpe? Det går jeg også ind for. Men vi behøver ikke at åbne for, at folk kan sige: Jeg vil dø i morgen klokken 12«.

Hvorfor skal man ikke have mulighed for at bestemme over sit eget liv og dets afslutning, når vi teknisk set er i stand til det?

»Jeg oplever, at flere yngre mennesker end ældre går ind for aktiv døds-hjælp, for døden er blevet noget, vi helst ikke vil røre ved. Vi har styr på næsten altting i livet, men døden er stadig den visse uvished,

så nu er det den, vi vil tage magten over. Men hvis vi kontrollerer døden, gør vi også noget ved livet. Der er mest liv i livet, når døden er med. Det lyder lidt højstemt, men når vi ved, at døden kan komme, skaber vi indhold i livet nu og her«.

Vi har jo taget kontrol over livet på flere måder, som kan forekomme unaturlige, for eksempel ved abort og kunstig befrugtning. Hvorfor skal vi ikke også tage kontrol over døden?

»Problemet er, at den lidelsesfulde død ikke er et problem, vi kan løse. Det er et dilemma, og det betyder – lige meget om vi tillader aktiv døds-hjælp eller ej – at vi vil stå med et problem. Det er forkert, hvis man tror, at politikerne på Christiansborg kan sætte flueben ved etikken ved at tillade aktiv døds-hjælp. Ved at hjælpe folk til at dø fjerner man jo ikke lidelsen. Man fjerner den, der lider. Og det er for langt at gå«.

Vi ved fra undersøgelser, personlige beretninger og rundspørger blandt sygehuspersonale, at aktiv døds-hjælp foregår. Er det ikke bedre at få det ud i det åbne, så der bliver helt klare retningslinjer og kontrol med måden, det sker på?

»Det er jo et argument, man hører rigtig ofte. Det er ganske rigtigt, at der ofte bliver givet smertestillende i et omfang, så det fremskynder døden, men det er ikke aktiv døds-hjælp. Det er helt legalt, så længe lægen gør det for at hjælpe patienten af med smerten, og ikke for at få dem til at dø«.

»SAGEN KORT

»AKTIV DØDSHJÆLP

Hvem? Formand for Det Etiske Råd, Jacob Birkler, er cand.mag. i filosofi og psykologi fra Aarhus Universitet samt ph.d. i medicinsk etik fra Syddansk Universitet.

Hvad? I en sjælden type retssag kommer en fynsk mand nu til at stå anklaget for at have hjulpet sin far til at begå selvmord. Sagen kommer for retten i Odense i næste uge, og det ventes, at sønnen vil tilstå. Han er sigtet for at have blandet 94 morfinpiller op med yoghurt og givet faren den livsfarlige blanding. Faren var på det tidspunkt allerede dødeligt syg og døde kort efter.

Hvorfor? Da Etisk Råd senest behandlede emnet aktiv døds-hjælp i 2004 var der enstemmighed for at fraråde en legalisering. Som forholdsvis ny formand med nye medlemmer har Birkler taget initiativ til en ny debat.

Er det ikke naivt at tro, at lægen eller sygeplejersken altid udelukkende gør det for at lindre smerten?

»Der kan være grænsetilfælde, men det er mit indtryk, at motivet i de fleste tilfælde er smertelindring«.

Hvad var dit hovedargument for aktiv døds-hjælp, dengang du som filosofistuderende mente, at det var en god idé?

»Mine kronargumenter gik på selvbestemmelse og værdighed. At det enkelte menneske skal have lov til selv at beslutte, at nu er det nok, i stedet for at ligge i deres eget søle som en grøntsag. Det var friheden, jeg lagde mest vægt på«.

Hvor tog du fejl?

»Min holdning var resultatet af en rent teoretisk øvelse, hvor jeg skrællede alle nuancer og virkelighed bort på samme måde som i dit første spørgsmål. Når man gør det, er der kun én mulighed: at indføre aktiv døds-hjælp. Virkeligheden har vist mig, at det vil have nogle meget dårlige konsekvenser for flertallet«.

Hvad blev der af friheden for mindretallet, der gerne vil hjælpes til at dø?

»Det er en illusion at tro, man gør det lettere for nogen, hvis vi tillader folk at bestille deres egen død. Og lidelse og udsigtsløshed afhænger altid af øjnene, der ser. Jeg fik engang et brev fra en mand, som led af sygdommen amyotrofisk lateral sklerose (ALS), og som udelukkende kunne bevæge øjnene. Han skrev, at han var enig med mig i modstanden mod aktiv døds-hjælp, for han så sig selv som et eksempel på en, der lever til døden. Han mente selv, at han havde et lykkeligt liv. Et lykkeligt liv! Jeg siger ikke, at alle kan finde mening på den måde. Men vi skal hjælpe døende til at komme igennem de svære stunder på alle de måder, vi kan, uden at slå dem ihjel«.

kristine.korsgaard@pol.dk

Michelle Obama dyrker politik i Det Hvide Hus' køkkenhave

INDIREKTE
JAKOB NIELSEN,
USA-KORRESPONDENT, WASHINGTON

Førstedamens nye have-bog har et alvorligt budskab, som mange amerikanere ikke bryder sig om: De er for fede.

En dag trak lægen Michelle Obama til side: Måske var det en idé, hvis hun holdt lidt øje med, hvad hendes døtre fik at spise.

Det var, længe før hun flyttede ind i Det Hvide Hus – mens familien Obama var en mere ordinær amerikansk familie med hang til hurtig mad foran fjernsynet. Historien fortæller hun selv i en ny bog,

'American Grown', der udkom i denne uge. På overfladen en harmløs bog med lækre billeder af de grøntsager, førstedamen dyrker i sin prominente køkkenhave i Washington. Men som Michelle Obama forklarede i det ene tv-show efter det andet i den forløbne uge, er det en bog med et ganske alvorligt budskab: Amerikanske forældre er nødt til at gøre noget for at få deres børn til at leve sundere.

I et land, hvor forbud og forsigtighed ellers er reglen frem for undtagelsen, synes det budskab dog at have svære vilkår. Tag bare den lokale folkeskole i et af Washingtons mest velstillede kvarterer, hvor mine egne børn går i skole: Skolens kantine sælger frokost til de børn, der ikke har madpakke med – menuen er en fast rotation af pepperonipizza, kyllingefingre, hotdogs og burgere.

Ganske vist er der indført regler om, at maden i skolerne skal bestå af en vis mængde grøntsager, men efter en massiv lobbyindsats fra fødevarerindustrien slog Kongressen fast, at tomatsovs på en pizza godt kan tælle med som en grøntsag.

Kantinen, der betjener børn helt ned til 0. klasse, sælger også små poser chips og slik til den rørende pris af 35 cent (2 kro-

ner), mens æbler står i 1 dollar (6 kroner).

Og så har jeg slet ikke nævnt størrelsen på de sodavand, der serveres i biografen – eller den generelle regel om, at genopfyldning er gratis, når man spiser på amerikanske fastfoodrestauranter.

HVER ENESTE uge dukker der nye tal op, der underbygger den miserable sundhedstilstand blandt amerikanske børn og unge. Senest kunne New York Times berette om en ny undersøgelse, der viser, at næsten hver fjerde ung mellem 12 og 19 år er i færd med at udvikle sukkersyge.

I denne aldersgruppe er 16 procent overvægtige, mens yderligere 18 procent er svært overvægtige, eller sagt på godt dansk: fede.

For et par uger siden berettede amerikanske medier om en anden undersøgelse, der advarede om, at 42 procent af samtlige amerikanere vil være svært overvægtige i 2030, hvis ikke mad- og motionsvanerne ændrer sig drastisk.

Det er slemt nok for den enkelte, men for samfundet er det en lurende katastrofe: Det enorme antal overvægtige vil få de amerikanske sundhedsmkostninger til at eksplodere og skabe store problemer

Tegning: Per Marquard Otzen

på arbejdsmarkedet, fordi mange simpelt hen vil være ude af stand til at passe et job

DET ER HELE den virkelighed, Michelle Obama med den storstilede kampagne med overskriften 'Let's Move' har sat sig for at ændre. Inspireret af den venlige henstilling fra hendes egen læge for nogle år siden.

»Ideen kom fra mine erfaringer som mor og mine forsøg på at få vores børn til at spise sundt«, forklarede hun i Jon Stewarts Daily Show.

Hun inviterer jævnligt børn til motionsdage i haven bag Det Hvide Hus, og hun holder grøntsagsfester med mad, der er dyrket i hendes egen have.

»Hvert tredje barn i USA er enten overvægtigt eller fed, og vi bruger milliarder af dollar på sygdomme, der kan forebygges. Og jeg ved fra mit eget liv, hvordan det sker: to travle forældre, for lidt tid til at lave mad, for mange måltider ude og for lidt motion«, sagde Michelle Obama.

Hendes budskab får masser af opmærksomhed, men reaktionerne viser også, hvad hun er oppe imod. Flere kritikere mener, at Michelle Obamas kampagne er

udtryk for en barnepigementalitet, hvor staten i tide og utide blander sig i, hvordan amerikanerne vælger at leve.

»Vejen til din maves helvede er brolagt med førstedame Michelle Obamas ambitioner om en barnepigestat«, som den konservative blogger og debattør Michelle Malkin skrev, efter at børnene på en skole i Los Angeles havde klaget over en ny og sundere menu i deres kantine.

En anden blogger, Scott Meyer, beskylder Michelle Obama for at have for stor appetit på amerikanernes frihed:

»Det er forældrenes ansvar, ikke statens, at have styr på, hvad børnene spiser derhjemme, hos deres venner, bedsteforældre og i skolen. Hvis tilpas mange forældre er utilfredse med menuen, kan de klage til skolen for at lave det om, eller de kan ramme skolen på pungen ved at smøre deres egne madpakker«, skriver han.

På den måde bliver selv en harmløs havebog til en del af den kværnende politiske debat. Men på tv-stationen ABC afviste Michelle Obama kritikken:

»Det her handler ikke om et stort statsapparat – det handler om store mennesker«.

jakob.nielsen@pol.dk